

Asia: VN/18459/2025

Lausuntopyyntö Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttö -yleisoppaasta

Yleiset huomiot

Voitte kirjoittaa yleiset huomionne lausuntopyynnöstä alla olevaan kenttään.

Vammaisfoorumi haluaa tässä yhteydessä muistuttaa varautumiseen liittyvistä käytännöistä laajemmin. Suomen varautumisstrategia on mielestämme periaatteessa hyvä, mutta siinä ei käytännössä oteta mitenkään huomioon vammaisia ihmisiä, varsinkaan kotonaan asuvia. On kannatettava ajatus, että jokainen kansalainen pystyy pärjäämään kotona erilaisissa häiriötilanteissa vähintään 72 tuntia. Liikunta-, aisti- ja kognitiivisesti rajoittuneille ihmisille ei kuitenkaan ole laadittu heidän erityistarpeisiinsa suunniteltua koulutusta tai tietopakettia. Vammattomille henkilöille suunnatun informaation selkokielen versio on hyvä alku, mutta ei riittävä.

Vammaiset ihmiset ovat lasten lisäksi kaikkein haavoittuvimmassa asemassa. Heidän pelastautumissuunnitelmansa toimivuuden ja ajantasaisuuden pitäisi siksi olla korkealla prioriteettitilalla. Tällä hetkellä suunnitelmissa ei ole huomioitu vammaisia ihmisiä lähes lainkaan. Viranomaisilla on pelastussuunnitelmat asumisyksiköissä asuville ihmisille. Suurin osa vammaisista ihmisistä asuu kuitenkin kotonaan, eikä heistä ole pelastustoimella minkäänlaista rekisteriä. Osana varautumissuunnittelua pitäisi Vammaisfoorumin mielestä laatia hyvinvointialueille suunnitelma ja ohje siitä, miten vammaispalvelujen asiakasrekisteriä voidaan tehokkaasti ja nopeasti hyödyntää varautumisasioissa. Osa tätä suunnitelmaa voisi sähköpostien lisäksi olla tekstiviestipalvelu, jonka avulla tavoitettaisiin nopeasti ja kattavasti kaikki vammaispalvelujen asiakkaat ja/tai heidän huoltajansa ja edunvalvojansa.

YK:n vammaissopimuksen mukaan esteettömyys ja turvallinen liikkuminen ovat vammaisten ihmisoikeuksia. Jos varautumiseen liittyvät järjestelyt eivät ole saavutettavissa eri tavoin vammaisille tai muuten haavoittuvassa asemassa oleville kyse ei ole vain puutteista järjestelmässä vaan ihmisoikeuksien loukkaamisesta. Vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden huomioiminen varautumisessa on askel kohti yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa. Kun aidosti huomioidaan väestön moninaiset tarpeet ja vahvistetaan koko yhteisön turvaa ja kriisinkestävää tulevaisuutta.

Vammaisfoorumi ry

Maija Aatelo Anni Kyröläinen

varapuheenjohtaja pääsihteeri

p. 045 217 4936

anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttö -yleisoppaan sisältö

Voitte kirjoittaa huomionne Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttö -yleisoppaan luonnoksesta alla olevaan kenttään.

Kiitämme lausuntopyynnöstä ja tarkastelemme opasta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Vammaisfoorumin mielestä oppaan tavoitteet ovat erittäin tärkeitä ja kannatettavia. Jotta väestönsuojien käyttö olisi yhdenvertaista, oppaassa tulisi kuitenkin huomioida paremmin vammaiset henkilöt ja erityisesti väestönsuojien esteettömyys. Tähän velvoittaa muun muassa YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 9 esteettömyydestä ja saavutettavuudesta ja artikla 11 vaaratilanteista. Lisäksi sopimuksen 19 artiklan mukaan sopimuspuolten on varmistuttava, että koko väestölle tarkoitettut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan. Oppaan tulisi tukea YK:n vammaisyleissopimuksen veloitteiden toteutumista käytännössä. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus on lain tasoisena voimassa olevaa oikeutta ja sitä vasten tulisi peilata paitsi lakiuudistuksia, myös kaikkia hallinnollisia ohjeita. Myös SENDAI-viitekehys haavoittuvien henkilöiden erityishuomioinnista (ml. vammaiset henkilöt) asettaa veloitteita Suomelle(*). Sopimusten joukossa tulisi mainita YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Luvussa 4.1 tulisi huomioida erityistarpeiset henkilöt, kuten vammaiset henkilöt. Tämä on olennaista organisoitumisen kannalta. Etukäteen tulee tietää, kenen vastuulla on huolehtia apua tarvitseva suojaan, jos henkilö ei itsenäisesti kykene siirtymään väestönsuojaan.

Luvussa 4.2 tulisi ottaa huomioon vammaisten henkilöiden materiaaliseen varautumiseen liittyvät tarpeet, kuten esteetön wc ja varasähkö apuvälineille.

Luvussa 4.3.2 tulisi hätäpoistumistien yhteydessä huomioida kaikkien pääsy ulos eli mahdollisimman esteettömästi ja tarvittaessa avustetusti. On tärkeää suunnitella etukäteen, miten avustaminen tapahtuu. Myös käymälöiden yhteydessä tulee mainita esteettömään käymälään varautumisesta.

Oppaassa mainitaan, että pelastuslain 10 §:n mukaan kulkureitit ja uloskäynnit on pidettävä esteettöminä. Muutoin esteettömyyttä ei mielestämme ole oppaassa riittävästi huomioitu. Väestönsuojia suunniteltaessa ja niiden toimintakuntoa tarkistettaessa tulisi aina tarkistaa myös tilojen esteettömyys huomioiden eri tavoin vammaiset henkilöt. Esimerkiksi näkövammaisille turvallinen liikkuminen tarkoittaa muun muassa riittävää valaistusta, selkeitä kulkureittejä, kontrasteja, erilaisia ohjauslistoja, opasteita pistekirjoituksella ja ääniopasteita. Väestönsuojien sisäänkäyntien ja kulkureittien tulee olla helposti hahmotettavissa myös näkövammaisille ja ihmisille, joilla on kognitiivisia haasteita. Vammaisfoorumi esittää, että oppaaseen lisätään esteettömyys nykyistä laajemmin ja yksityiskohtaisemmin. Esteettömät kulkureitit, selkeät opasteet ja selkokieliset ohjeet auttavat kaikkien ihmisten turvallista väestönsuojien käyttöä.

Vammaisfoorumi on huolissaan myös siitä, että ohjeessa painotetaan vahvasti itsenäistä selviytymistä väestönsuojassa. Kaikki vammaiset henkilöt eivät pysty toimimaan väestönsuojassa itsenäisesti, eikä esim. henkilökohtainen avustaja ole aina käytettävissä. Ohjeeseen pitää mielestämme sisällyttää myös varautuminen tällaisiin tilanteisiin ja avun tarpeisiin.

*)<https://social.desa.un.org/issues/disability/disability-issues/disability-inclusive-disaster-risk-reduction/disability>. Ks. myös: <https://www.undrr.org/partners-and-stakeholders/disability-inclusion-disaster-risk-reduction>

Ignatius Katri
Vammaisfoorumi ry